

Kopja Informali ta' Sentenza

**QORTI CIVILI
PRIM' AWLA**

**ONOR. IMHALLEF
GEOFFREY VALENZIA**

Seduta tat-12 ta' April, 2010

Citazzjoni Numru. 494/2000/1

**Rita, armla ta' Emanuel Livori, flimkien ma' uliedha
Consiglio, Michael u Marija u Josephine Gauci,
ilkoll ahwa Livori**

VS

- 1. Tarcisio Cassar**
- 2. Kummissarju Tal-Pulizija**
- 3. Chairman Ta' l-Awtorita' Ta' l-Ippjanar**

IL-QORTI,

PRELIMINARI

Rat I-att tac-citazzjoni li permezz taghha l-atturi ppremettew illi huma ilkoll proprjetarji tal-fond 'Josilmicmar', Triq is-Suq, Zejtun;

Premess illi l-atturi kollha salv Josephine Gauci jirrisjedu fl-istess fond;

Premess illi l-konvenut Tarcisio Cassar huwa proprjetarju ta' blokk bini adjacenti ghall-fond proprjeta' ta' l-atturi;

Premess illi minn dan il-fond il-konvenut Tarcisio Cassar qieghed jezercita sengha t'argenterija u inginerija;

Premess illi fl-ezercizzju ta' din is-sengha l-konvenut Tarcisio Cassar jaghmel uzu minn magni industrijali kbar li qed joholqu storbu w inkonvenjent kbir lill-atturi u anke jdamdmu u jhezzu bil-vibrazzjonijiet taghhom il-fond ta' l-atturi;

Premess illi fl-ezercizzju tal-istess sengha l-konvenut Tarcisio Cassar jaghmel uzu wkoll minn kimici u sustanzi tossici u velenuzi li jimmettu rwejjah u 'fumes' dannuzi ghas-sahha ta' l-atturi, fuq kollox ta' l-attur Michael Livori li jsofri minn kundizzjoni severa ta' azzma u ta' l-attrici Rita Livori li ssofri minn attacki akuti ta' emigranja kagun ta' incident serju li hija kellha fil-passat;

Premess illi fl-1994 il-konvenut Kummissarju tal-Pulizija ad insaputa ta' l-atturi kien hareg permess lill-konvenut Tarcisio Cassar sabiex mill-fond 'Twins', Vjal il-25 ta' Novembru, Zejtun jopera numru ta' magni industrijali elenkati fl-imsemmija licenzja, li kopja taghha giet annessa u mmarkata bhala Dok. 'A';

Premess illi l-fond ta' l-atturi huwa adjacenti ghal blokk ta' bini proprjeta' tal-konvenut Tarcisio Cassar, liema blokk ta' bini jinsab kantuniera u ghandu faccata ghal fuq Triq is-Suq fejn hemm tlett garaxxijiet li jinfdu minn go xulxin, faccata ohra li taghti ghal fuq Vjal il-25 ta' Novembru fejn il-konvenut Tarcisio Cassar ghandu d-dar tieghu, bl-isem 'Twins', filwaqt illi f'din il-binja ghandu wkoll hanut li jinsab skontru fil-kantuniera precis, liema hanut il-konvenut

Kopja Informali ta' Sentenza

Tarcisio Cassar jirreferi ghalih bl-isem (mhux ufficjali) 'Twins II';

Premess illi l-bini tal-konvenut Tarcisio Cassar huwa hames (5) filati izjed gholi mill-fond ta' l-atturi;

Premess illi qabel ma l-konvenut Kummissarju tal-Pulizija hareg l-imsemmija licenzja fl-1994 jirrizulta illi ma gewx segwiti l-proceduri rikjesti skond il-ligi ghall-hrug ta' permessi inkluz l-otteniment tal-kunsens tal-girien u fil-fatt l-atturi fl-ebda mument ma qatt gew mitluba jiffirmaw dik li hija maghrufa bhala in-neighbour's consent form;

Premess illi l-atturi kienu kitbu dwar dan il-fatt lill-konvenut Kummissarju tal-Pulizija permezz ta' ittra datata l-hamsa (5) ta' Gunju, 1994 (vide Dok. 'B' u 'C');

Premess illi l-atturi ilhom jirrisjedu fil-fond taghom fuq imsemmi mill-1977 filwaqt li l-konvenut Tarcisio Cassar bena l-fondi tieghu fl-1987;

Premess illi oltre dan l-atturi kienu talbu li jigu istitwiti proceduri ta' natura kriminali kontra l-konvenut Tarcisio Cassar li fil-fatt fis-seduta ta' l-ewwel (1) ta' Gunju, 1994 quddiem il-Qorti tal-Magistrati (Malta) bhala Qorti ta' Gudikatura Kriminali kien ammetta li kien qed jopera magni industrijali minghajr permess (vide Dok. 'D');

Premess illi fid-dsatax (19) ta' Dicembru, 1994 l-Bord ta' Pariri dwar Licenzji tal-Pulizija wara li rrimarka illi hafna magni kbar li kien hemm fil-fond tal-konvenut Tarcisio Cassar ma kienux intizi biss ghax-xoghol tal-fidda rrakkomanda illi kellha ssir applikazzjoni gdida li tkun tinkludi wkoll l-approvazzjoni ta' l-Awtorita' ta' l-Ippjanar u wera wkoll il-fehma illi l-indirizz tal-post fejn instabu l-magni huwa differenti minn dak li fuqu kienet mahruga l-licenzja (vide Dok. 'E');

Premess illi fil-fatt dawn il-magni kienu, u ghadhom, jinstabu fil-garaxxijiet fi Triq is-Suq, u cioe' adjacenti mal-fond tal-protestanti, u mhux fil-fond 'Twins' fi Vjal il-25 ta'

Kopja Informali ta' Sentenza

Novembru, Zejtun li fuqu inhareg il-permess originali mill-konvenut Kummissarju tal-Pulizija fl-1994 (vide Dok. 'A');

Premess illi l-konvenut Chairman ta' l-Awtorita' ta' l-Ippjanar approva l-applikazzjoni tal-konvenut Tarcisio Cassar ghal 'full development permission' fuq l-applikazzjoni numru PA4251/95 mahruqa fuq il-fond "Turns House" (li ma jezistix - prezumbilment ried jaqra 'Twins House') fi Vjal il-25 ta' Novembru, Zejtun pero' naturalment "subject to Trading Licence approval from the Police Department";

Premess illi l-atturi, kemm personalment kif ukoll tramite l-konsulenti legali taghhom, kienu ghamlu protestazzjonijiet kemm mal-konvenut Kummissarju tal-Pulizija u kif ukoll mal-konvenut Chairman ta' l-Awtorita' ta' l-Ippjanar u kienu anke ressqi l-kaz taghhom quddiem l-Ombudsman;

Premess illi permezz ta' rakkomandazzjonijiet rilaxxjati fis-sbatax (17) t'April, 1996 (vide Dok. 'F') l-Ombudsman kien, prevja dikjarazzjoni illi l-ilment imressaq mill-atturi kien gustifikat, irrakkomanda li jinghata rimedju billi l-Awtorita' ta' l-Ippjanar tirtira l-approvazzjoni taghha ta' l-erbgha (4) ta' Dicembru, 1995 u l-Kummissarju tal-Pulizija jizgura li jekk il-konvenut Tarcisio Cassar japplika ghal-licenzja tali applikazzjoni tigi trattata skrupolozament skond l-Avviz Legali Numru XXVIII ta' l-1991 u r-rakkomandazzjonijiet tal-Police Licence Advisory Board tad-dsatax (19) ta' Dicembru, 1994 u li jizgura wkoll li ma jsirx xoghol li ghalih m'hemmx licenzja valida;

Premess illi minkejja dan fl-1996 il-konvenut Kummissarju tal-Pulizija hareg licenzja a favur tal-konvenut Tarcisio Cassar biex ikun jista' jzomm hanut tax-xoghol u sabiex jezercita sengha ta' argentier u 'sheetmetal worker' u sabiex izomm diversi magni fil-fond 'Twins II' fi Vjal il-25 ta' Novembru, Zejtun, u dan kif jirrizulta mill-annessi kopji ta' licenzji mmarkati Dok. 'G' u 'H';

Premess illi cosi facendo l-konvenut Kummissarju tal-Pulizija agixxa illegalment u abbuzivament stante illi huwa kien jaf, kif jirrizulta mill-fuq premess, illi l-hrug ta' dawn il-

Kopja Informali ta' Sentenza

licenzji kien se johloq danni w inkonvenjent kbir ghall-atturi;

Premess illi fil-fatt il-konvenut Tarcisio Cassar qiegħed izomm dawn il-magni u jezercita s-snajja u l-industriji tieghu mhux mill-fond 'Twins II' fi Vjal il-25 ta' Novembru, izda mill-garaxxijiet illi huwa għandu fi Triq is-Suq, Zejtun, kontigwi mal-fond residenzjali tal-atturi;

Premess illi anke l-konvenut Chairman ta' l-Awtorita' ta' l-Ippjanar bl-approvazzjoni ta' l-applikazzjoni sottomessa mill-konvenut Tarcisio Cassar agixxa illegalment u abbuzivament stante illi l-aprovazzjoni ta' tali applikazzjoni tmur kontra dak li hemm mahsub fl-Att Numru I ta' l-1992 fil-parti li titratta dwar 'Urban Areas';

Premess illi minkejja diversi azzjonijiet, proceduri, ittri u tentattivi oħra li rrikorrew għalihom sallum l-atturi sabiex din is-sitwazzjoni tigi rimedjata, dawn ma kellhom ebda ezitu pozittiv, u għalhekk kellha ssir din il-kawza;

L-atturi talbu li din l-Onorabbli Qorti, prevja d-dikjarazzjonijiet kollha necessarji:

1. Tiddikjara illi l-konvenut Tarcisio Cassar bl-ezercizzju ta' l-industrija tieghu kif fuq deskritt qiegħed jarreka danni kbar u ingenti lill-atturi, liema danni jikkonsistu wkoll, 'inter alia', fid-deprezzament fil-valur tal-fond proprjeta' ta' l-istess atturi;

2. Tillikwida d-danni li l-konvenut Tarcisio Cassar arreka u qiegħed jarreka lill-istess atturi, okkorrendo bl-opera ta' perit nominandi;

3. Tikkundanna lill-konvenut Tarcisio Cassar biex ihallas lill-atturi l-imsemmija danni fis-somma kif likwidata;

4. Tiddikjara illi l-hrug tal-licenzja numru TL/C/83/96 da parti tal-konvenut Kummissarju tal-Pulizija a favur tal-konvenut Tarcisio Cassar sar abbuzivament u illegalment u li fil-hrug ta' l-imsemmija licenzja ma gewx segwiti l-proceduri rikjesti mil-ligi;

5. Tikkundanna lill-konvenut Kummissarju tal-Pulizija sabiex jirrevoka l-imsemmija licenzja numru TL/C/83/96 kif ukoll kull licenzja u permess iehor minnu mahruqa rigwardanti l-istess sit a favur tal-konvenut Tarcisio Cassar;

6. Tiddikjara illi l-approvazzjoni ta' l-applikazzjoni ghal zvilupp PA4251/95 interposta mill-konvenut Tarcisio Cassar da parti tal-konvenut Chairman ta' l-Awtorita' ta' l-Ippjanar saret abuzivament u illegalment u b'nuqqas ta' osservanza ta' l-istess ligijiet u regolamenti dwar l-ippjanar ta' l-izvilupp;

7. Tikkundanna lill-konvenut Chairman ta' l-Awtorita' ta' l-Ippjanar sabiex jirrevoka l-permess numru PA4251/95 minnu mahrug a favur tal-konvenut l-iehor Tarcisio Cassar;

8. Taghti dawk l-ordnijiet u provvedimenti l-ohra kollha opportuni ntizi sabiex jigu protetti u salvagwardjati d-drittijiet ta' l-atturi.

Bl-ispejjez kollha, inkluz dawk tal-protest gudizzjarju intavolat u prezentat kontra l-konvenuti fit-tmienja u ghoxrin (28) ta' Ottubru, 1999.

Rat id-dikjarazzjoni tal-atturi a fol. 5.

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tal-konvenut Tarcisio Cassar a fol. 45 fejn eccepixxa:

Illi in kwantu jikkoncernaw lill-eccipjenti t-talbiet attrici mhux biss huma nsostenibbli fil-fatt u fid-dritt izda addirittura huma l-koncepiment ta' ossessjoni esasperanti, frivoli u vessatorji.

Salvi eccezzjonijiet ohra.

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet ta' l-Awtorita' ta' l-Ippjanar a fol. 68 fejn eccepjet:

1. Illi preliminarjament li **l-kawza odjerna hi preskritta** skond il-ligi u dan b'mod partikolari **skond l-art. 469A (3) tal-Kapitlu 12** tal-Ligijiet ta' Malta. Skond ic-citazzjoni odjerna it-talbiet maghmula kontra l-Awtorita' ta' l-Ippjanar u cioe' it-talbiet numru 6 u 7 kif dedotti fic-citazzjoni - qed jallegaw li l-istess Awtorita' agixxiet b'mod abbuz u illegali, azzjoni li allura hi regolata skond l-artikolu 469A (1) tal-Kap. 12. Illi f'dan ir-rigward jirrizulta li l-atturi kienu gew informati bil-konferma tad-decizjoni ta' l-Awtorita' ta' l-Ippjanar dwar l-applikazzjoni il-PA 4251/95 b'ittra datata l-ghaxra (10) ta' Dicembru, 1997 (ara Dok. PEM 2 li gie anness mac-citazzjoni).

2. Illi preliminarjament u bla pregudizzju ghas-suespost li din l-Onorabbli Qorti **ma ghandhiex il-gurisdizzjoni** li tissindika decizjonijiet ta' l-Awtorita' ta' l-Ippjanar stante li l-atturi kellhom id-dritt li jappellaw quddiem il-Bord ta' l-Appell dwar l-Ippjanar fil-konfront tad-decizjoni mehuda mill-istess Awtorita' dwar l-applikazzjoni PA 4251/95, u sussegwentement l-istess atturi setghu jappellaw minn decizjoni ta' dan il-Bord lill-Qorti ta' l-Appell fuq punti ta' ligi decizi mill-istess Bord. Illi jirrizulta li **l-atturi naqsu milli jutilizzaw dan id-dritt li taghtihom il-ligi.**

3. Illi t-talbiet bin-numri 1,2,3,4 u 5 ma jirrigwardjax l-agir ta' l-Awtorita' imma l-agir tal-konvenuti l-ohra u ghalhekk fil-konfront ta' dawk it-talbiet, l-Awtorita' ma hiex responsabbli. Illi dipiu' l-Awtorita' ma hiex responsabbli ghal hrug ta' permessi jew licenzji da parti tal-Kummissarju tal-Pulizija.

4. Illi **bla pregudizzju ghas-suespost**, kuntrarju ghal dak li qed jghidu l-atturi fit-talbiet numri 5 u 6 fic-citazzjoni odjerna, l-Awtorita' ta' l-Ippjanar fl-ipprocessar ta' l-applikazzjoni PA 4251/95 maghmula mill-applikant Tarcisio Cassar, ma kkommettiet l-ebda abbuz jew illegalita, imma aggxixxiet skond il-proceduri stabiliti taht l-Att Numru 1 ta' l-1992.

5. Illi r-revoka ta' permess mahrug mill-Awtorita' ta' l-Ippjanar tista' issir biss skond il-proceduri kif stabiliti skond il-ligi b'mod partikolari skond l-Att Numru 1 ta' l-1992. Illi

Kopja Informali ta' Sentenza

huma l-istess atturi li naqsu li jutilizzaw ir-rimedji li kellhom skond l-istess ligi.

Salv eccezzjonijiet ohra.

Bl-ispejjez kontra l-istess atturi.

Rat in-nota ta' l-eccezzjonijiet tal-konvenut Kummissarju tal-Pulizija a fol. 78 fejn eccepixxa:

1. Illi t-talbiet diretti kontra l-eccipjent huma bla bazi guridika jew fattwali in kwantu l-allegazzjonijiet huma bazati fuq kwistjonijiet ta' "buon vicinat" u ma jimpingu xejn fuq l-awtorita' ta' l-eccipjent li dejjem jirrilaxxa licenzja minghajr pregudizzju ghad-drittijiet tat-terzi.

2. Illi inoltre l-ligi tipprovdi ghal rimedji bhal aditu ghall-bordijiet biex jaghtu parir lill-esponent fil-hrug tal-licenzji u l-atturi ghandhom dejjem il-fakolta li jaghmlu r-rapprezentazzjonijiet taghhom meta l-licenzji jigu mgedda.

3. Illi fi kwalunkwe kaz it-talbiet kollha diretti fil-konfront ta' l-eccipjent huma nfondati fil-fatt u fid-dritt.

Salv eccezzjonijiet ohra permessi mill-ligi.

Rat l-atti kollha tal-kawza u d-dokumenti ezibiti.

Rat id-decizjoni preliminari taghha dwar l-ewwel eccezzjoni ta' l-Awtorita' ta' l-lppjanar datata 31 ta' Jannar, 2001¹ fejn gie dikjarat illi l-azzjoni attrici hija preskritta fil-konfront ta' l-istess Awtorita'.

Rat id-digriet ta' l-istess Qorti datata 22 ta' Ottubru, 2004² fejn cahdet it-talba ta' l-attrici ghall-kjamat in kawza tad-Dipartiment tal-Kunsilli Lokali u tal-Kunsill Lokali taz-Zejtun.

¹ a fol. 86.

² a fol. 266.

Kopja Informali ta' Sentenza

Zammet access fuq il-post³.

Rat in-noti ta' sottomissjonijiet tal-partijiet⁴.

Fatti

Illi l-atturi iprocedew bil-kawza odjerna stante li allegaw li qed isofru danni bl-ezercizzju ta' l-industrija li ghandu l-konvenut Tarcisio Cassar. L-atturi talbu wkoll illi jigi dikjarat li l-hrug tal-licenzja da parti tal-Kummissarju tal-Pulizija sabiex l-istess konvenut izomm din l-attivitá kienet wahda abbużiva u illegali.

Illi da parti tieghu Tarcisio Cassar eccepixxa li t-talbiet attrici huma insostenibbli fil-fatt u fid-dritt u addirittura huma l-konceptiment ta' ossessjoni esasperanti, frivoli u vessatorji.

Illi da parti tieghu l-Kummissarju tal-Pulizija eccepixxa li t-talbiet diretti kontra tieghu huma bla bazi guridika jew fattwali stante li l-hrug tal-licenzji dejjem jigu rilaxxati minghajr pregudizzju ghad-drittijiet tat-terzi, oltre li l-atturi kellhom rimedju ta' rapprezentazzjonijiet taghhom meta l-licenzji jigu mgedda.

Kronologija tal-fatti

- FI-1978 inharget licenzja lill-konvenut biex jahdem bhala *goldsmith*.
- Il-konvenut rega' applika fil-15 ta' Jannar, 1994 sabiex jiggestixxi sena *to act as a gold and silver smith to sell gold and silver articles, watches, fine crystal and glass watches*; kif ukoll biex jinkludi xi makkinarju (Dok DM1 a fol. 459).
- FI-ewwel ta' Gunju, 1994 il-konvenut jinsab hati mill-Qorti tal-Magistrati li zamm magni minghajr licenzja tal-

³ a fol. 730.

⁴ a fol. 732, 744 u 752.

Pulizija u li dejjaq il-girien bi hsejjes tal-magni (ara fol. 108).

- Fit-8 ta' Awissu, 1994 Emanuel Livori oggezzjona mall-Pulizija ghall-permess mahrug lill-konvenut sabiex juza' magni ndustrijali go proprjeta' fl-abitat u dan meta suppost kellu jgib il-firem tal-girien, liema haga ma saritx (Dok DM2 a fol. 460).

- Illi fuq din l-oggezzjoni l-Pulizija kitbet lill-Bord ta' Pariri dwar Licenzji tal-Pulizija permezz ta' ittra datata 29 ta' Settembru, 1994 (Dok DM3 a fol. 461) biex jinhatar il-Bord halli jisma' l-oggezzjoni ta' Emanuel Livori u jaghti l-parir mehtieg lill-Kummissarju tal-Pulizija dwar il-licenzja ta' Tarcisio Cassar.

- Il-Bord ta' Pariri dwar Licenzji tal-Pulizija fid-19 ta' Dicembru, 1994 irrakkomanda li kellha ssir applikazzjoni gdida (Dok DM4 a fol. 462).

- Illi l-Kummissarju tal-Pulizija ta ordni fl-24 ta' Mejju, 1995 sabiex il-makkinarju li kien hemm oggezzjoni fuqu jew jitnehha jew jigi ssiggillat (Dok DM5 a fol. 463).

- Emanuel Livori ressaq il-kaz dwar il-hrug ta' permess quddiem l-Ombudsman li fit-18 ta' April, 1996 (Dok DM6 a fol. 465) laqa' l-ilment bhala wiehed gustifikat u li kellu jigi rimedjat. (Sussegwentement il-Kummissarju johrog a bazi ta' dina r-rakkomandazzjoni licenzja fl-1999 b'kundizzjonijiet annessi maghha).

- Illi fl-24 ta' April, 1996 il-konvenut jerga' japplika *to keep a w/shop garage and to act as a gold and silversmith and sheet metal worker* (Dok DM7 a fol. 469). Il-Pulizija kitbet lid-dipartimenti koncernati dwar din l-applikazzjoni sabiex tara jekk hemmx oggezzjoni ghall-hrug ta' tali licenzja. Il-Pulizija kitbet lid-dipartimenti hawn indikati:

- Awtorita' ta' l-Ippjanar
- Dipartiment tas-Sahha Pubblika
- Taqsima tax-Xogholijiet Dipartiment tad-Drenagg

Kopja Informali ta' Sentenza

- Ufficcju tat-Taxxi Interni
 - Dipartiment ghall-Harsien ta' l-Ambjent
 - Awtorita' dwar is-Sahha u Sigurta' fuq il-post tax-xoghol.
-
- Skont ma jirrizulta min-*Neighbours Consent Form* (Dok DM8 a fol. 482) Rita Livori toggezzjona li tinhareg licenzja lis-sur Cassar fil-post Twins II Vjal il-25 ta' Novembru, Zejtun.
-
- Minhabba din l-oggezzjoni, il-Pulizija kitbet lil Police Licences Advisory Board fid-19 ta' Awissu, 1998 sabiex jinhatar il-Bord skont l-Avviz Legali 18 ta' l-1991 sabiex jaghti r-rakkomandazzjonijiet tieghu (Dok DM9 a fol. 486).
-
- Illi l-Bord fl-ittra tieghu datata 15 ta' Jannar, 1999 (Dok DM10 a fol. 487) indirizzata lill-Kummissarju tal-Pulizija rakkomanda li l-licenzja ghandha tinhareg b'certi kundizzjonijiet. Din ir-rakkomandazzjoni nghatat wara li l-Bord sema' lill-istess Rita Livori, mar fuq il-post in kwistjoni, thaddmu l-makni halli l-Bord seta' jiggudika l-qawwa tal-hsejjes li dawn jikkagunaw. Kif ukoll kellhom a disposizzjoni taghhom *noise level survey* li sar minn Albert Sacco, Inginier u *senior lecturer* fl-Universita' ta' Malta.
-
- Rita Livori appellat minn dina r-rakkomandazzjoni permezz ta' ittra datata 28 ta' Jannar, 1999 (Dok DM11 a fol. 489).
-
- It-Tribunal ta' l-Appell wara li ghamel zjara fuq il-post u kellem lis-sid u sema' l-ilment tal-girien b'ittra datata 1 ta' April, 1999 indirizzata lill-Kummissarju tal-Pulizija (Dok DM12 a fol. 492) irrakkomanda li l-licenzja tista' tinhareg bil-kundizzjonijiet kif indikati mill-Bord ta' Pariri dwar Licenzji tal-Pulizija tal-15 ta' Jannar, 1999.
-
- l-Kummissarju tal-Pulizija hareg il-licenzja skont kif irrakkomanda l-Bord ta' Pariri (Dok DM13 a fol. 493).
-
- Fil-24 ta' Novembru, 1999 il-konvenut jigi liberat mill-akkuzi li zamm magni minghar licenzja tal-Kummissarju

tal-Pulzija u li dejjaq il-girien bi hsejjes tal-magni (ara fol. 177).

- Fil-15 ta' Marzu, 2000 infethet dina l-kawza.
- B'ittra datata 22 ta' Settembru, 2000 Rita Livori terga' toggezzjona ghat-tigdid tal-licenzja (Dok DM14 a fol. 498) u l-Kummissarju tal-Pulizija ghal darb'ohra rega' kiteb lill-Bord ta' Pariri dwar licenzji tal-Pulizija permezz ta' ittra datata 5 ta' Dicembru, 2000 (Dok DM15 a fol. 499).

Konsiderazzjonijiet

Illi l-ilment principali li jaghmlu l-atturi huwa li, fl-ezercitar tas-sengha ta' argenterija u inginerija, l-konvenut Cassar jaghmel uzu minn magni ndustrijali kbar li qed joholqu storbju w inkonvenjent kbir ghalihom u jdamdmu u jhezzu bil-vibrazzjonijiet il-fond taghhom. Inoltre jilmentaw ukoll minn irwejjah u *fumes* li jigu emessi minn xi kimici li juza l-istess konvenut.

Illi l-atturi jilmentaw li l-permessi mahruqa mill-Kummissarju tal-Pulizija hargu abbuzivament u illegalment abbazi tal-fatt li fl-1994 l-istess Kummissarju hareg permess minghajr in-“neighbour's consent”. Madankollu wara protesti li saru mill-istess atturi l-Bord ta' Pariri dwar Licenzji tal-Pulizija rrikkomanda li kellha ssir applikazzjoni gdida li tkun tinkludi wkoll l-approvazzjoni ta' l-Awtorita` ta' l-lppjanar u wera wkoll il-fehma illi l-indirizz tal-post fejn jinsabu l-magni huwa differenti minn dak li fuqu kienet mahruqa l-licenzja.⁵

Illi sussegwentement il-konvenut Cassar applika u ottjena l-permessi necessarji mill-Awtorita` ta' l-lppjanar fuq il-fond “Twins House” Vjal il-25 ta' Settembru, Zejtun. Fl-1996 inharget licenzja gdida favur il-konvenut mill-Kummissarju tal-Pulizija biex ikun jista' jzomm hanut tax-xoghol u biex jezercita sengha ta' argentier u “sheetmetal

⁵ Dok E a fol. 33.

worker” u sabiex izomm diversi magni fil-fond “Twins II”, Vjal il-25 ta' Novembru, Zejtun.

Illi fil-kors ta' l-applikazzjoni ta' din il-licenzja l-konvenut Cassar kien rikjest li jaghmel rapport dwar il-livell ta' storbju emess mill-fond fejn kien jahdem. Ghal dan il-ghan huwa nkariga lill-Inginier Albert Sacco li hejja r-rapport relattiv.⁶ Illi apparti dan ir-rapport kien thejja rapport iehor mill-Perit Tekniku William Cassar Torreggiani u l-Perit Albert Fenech li kienu gew nominati fl-atti ta' kawza kriminali kontra l-istess Cassar.⁷ Illi f'dan l-ahhar rapport gie konkluz is-segwent:

“2. Illi meta l-esponenti accedew fil-fond tal-complainant u kienu operati l-magni separatament kif ukoll xi whud f'daqqa, kellhom ipoggu widnejhom mal-hajt kif indikat il-familja Livori (complainant) biex setghu jinstemghu il-hoss.

3. Illi d-Dawe Sound Level Meter irregistra massimu ta' 38 dBA li hu livell accettabbli ghal matul il-gurnata.

4. Il-livell tal-hsejjes rakkomandat mill-B.S. 4142 ta' l-1967 u Swiss Limiting Values matul il-gurnata hu ta' 50 dBA meta wiehed jikkonsidra l-post bhala “mixed residential area”.

Licenzja mahruqa mill-Kummissarju tal-Pulizija

Illi wara li hadet in konsiderazzjoni dan kollu l-Qorti sejra tibda billi tezamina l-ilmenti ta' l-atturi fil-konfront tal-Kummissarju tal-Pulizija. Illi l-atturi qeghdin jitolbu illi jigi dikjarat li l-hrug tal-licenzja **numru TL/C/83/96** da parti tal-konvenut Kummissarju tal-Pulizija a favur tal-konvenut Tarcisio Cassar sar abbuzivament u illegalment u li fil-hrug ta' l-imsemmija licenzja ma gewx segwiti l-proceduri rikjesti mil-ligi. Illi kif gja gie indikat din il-licenzja kienet inharget fl-1999 wara li l-konvenut Cassar kellu jerga' japplika peress li l-Bord ta' Pariri Dwar Licenzji tal-Pulizija

⁶ Dok. A sa Dok. C a fol. 401 – 408.

⁷ Dok. TC2 a fol. 170.

rrikkomanda li ssir applikazzjoni gdida li tkun tinkludi l-approvazzjoni ta' l-Awtorita` ta' l-Ippjanar peress li fil-post kien hemm madwar tmax-il magna. Irrimarka wkoll li fil-fehma tieghu l-indirizz tal-post fejn kien hemm il-makni huwa differenti minn dak li originarjament harget il-licenzja fuqu. L-Ispettur Dominic Micallef spjega kif, qabel jinghata permess, irid ikun hemm in-“neighbour consent form” tal-persuni li joqghodu sa 20 metru ‘l boghod mill-fond li fuqu jkun qieghed jintalab il-permess. Huwa spjega li l-Pulizija li mar ikejjel ha l-kejl mill-bieb principali tal-fond tal-konvenut Cassar u allura l-fond ta' l-atturi ma kienx waqa' fl-20 metru delinejati mill-ligi. Pero' spjega li wara r-rakkomandazzjoni ta' l-Ombudsman il-konvenut Cassar rega' applika u din id-darba il-proprjeta` ta' Livori dahlet fil-parametri tan-“neighbours' consent form”. Qal li sussegwentement inharget licenzja favur Cassar b'xi kundizzjonijiet. Spjega li ghalkemm kien hemm daqsxejn ta' diskrepanza fl-indirizz fir-rigward tal-hrug tal-licenzja, il-Pulizija tesigi li mall-applikazzjoni jkun hemm pjanta tal-post kif ukoll *site plan* u li l-licenzja tkun harget fuq il-pjanta tal-post kif ikun dak in-nhar. F'dan is-sens huwa wkoll ir-rapport maghmul mill-Assistant Kummissarju Maurice C. Borg DM 16 u 17 a fol. 501 tal-process fejn gie konfermat li l-postijiet jinfdu minn go xulxin u li kollox gie indikat fil-pjanta qabel inhareg il-permess. Dan gie kostatat mill-Qorti waqt l-access mizmum minnha.

Illi mid-dokumentazzjoni esebita mill-Ispettur Dominic Micallef jirrizulta l-istess atturi inghataw id-dritt skond il-ligi li joggezzjonaw ghall-hrug ta' l-istess licenzja.⁸ Il-Kummissarju kiteb ukoll lid-dipartimenti koncernati biex jivverifikaw kienx hemm xi oggezzjoni da parti tagghom, u cioe':-

- a) Awtorita` ta' l-Ippjanar
- b) Dipartiment tas-Sahha Pubblika
- c) Taqsima tax-xogholijiet Dipartiment tad-Drenagg
- d) Ufficcju tat-Taxxi Interni
- e) Dipartiment ghall-Harsien ta' l-Ambjent

⁸ Dok. DM8 a fol. 482.

f) Awtorita dwar is-Sahha u s-Sigurta` fuq il-post tax-xoghol.⁹

Dawn ma kellhomx oggezzjoni.

Ghalhekk jirrizulta li qabel inharget il-licenzja l-atturi kienu nstemghu mhux biss mill-Licences Advisory Board u mit-Tribunal ta' l-Appelli dwar Licenzji tal-Pulizija, imma saru *on site inspections* u tqabbdu esperti (anke mill-Qorti tal-Magistrati) li f'dan ir-rigward kollha kkonfermaw id-decizjoni li l-licenzja kellha tinhareg wara li dina giet ezaminata u riveduta aktar minn darba minn diversi entitatijiet.

Ghaldaqstant dina l-Qorti ma ssib xejn x'ticcensura mill-agir tal-Kummissarju tal-Pulizija li agixxa fil-parametri ta' dak li tirrikjedi l-ligi. Illi l-Qorti tirrileva illi l-istess Kummissarju hareg il-licenzja in kwisjtoni soggetta ghal diversi kondizzjonijiet fosthom li x-xoghol li jsir fl-imhazen fl-applikazzjoni ikun biss dak purament marbut ma' l-argenterija u li ma jsir l-ebda xoghol ta' "sheet metal" jekk ma jkunx relatat ma' l-argenterija, u li l-hinijiet normali tax-xoghol ghandhom ikunu mis-7am sas-7pm fejn ma jsiru l-ebda hsejjes bejn is-1pm u l-4pm li jkunu ta' inkonvenjent ghall-girien.¹⁰ Dana l-permess bhal dejjem inhareg *saving third parties civil rights*.¹¹

Attivita' tal-konvenut Cassar

Il-Qorti issa sejra tikkonsidra jekk l-attivita` tal-konvenut Cassar hix qieghedha tirreka xi tip ta' dannu lill-atturi. Jigi sottolinejat illi llum il-gurnata uhud mill-atturi m'ghadhomx jirrisjedu fl-istess fond.¹² Illi l-attrici tilmenta illi l-konvenut Cassar fl-ezecizzju tas-sengha tieghu jaghmel uzu minn magni ndustrijali kbar f'zona residenzjali u li qed joholqulhom storbju w inkonvenjent kbir u anke jdamdmu u jhezzu bil-vibrazzjonijiet il-fond taghhom. Inltre l-attrici

⁹ ara korrisondenza immarkata Dok. DM7.

¹⁰ Dok. DM13 a fol. 493.

¹¹ App. Mifsud vs Camilleri 15 ta' Dicembru, 2004.

¹² Celio Livori telaq mid-dar fit-2006 (ara fol. 392), u r-ragel ta' l-attrici miet fis-17 ta' Frar, 1997 (ara fol. 336).

ilmentat li l-konvenut qiegħed jagħmel uzu minn kimici u sustanzi tossici u velenuzi li jimmettu rwejjah u “fumes” dannuzi għas-saħħa tagħhom, l-aktar ta' binha Michael Livori li jsofri minn kundizzjoni ta' azzma u tagħha peress li issofri minn attacki akuti ta' emikranja kagun ta' incident serju li kellha fil-passat.¹³

Illi għalkemm din il-Qorti hija konxja li l-hajja ta' l-attrici u binha tista' tkun diffiċli bil-kundizzjonijiet mediċi li għandhom, ma tqisx illi l-konvenut għandu xi tip ta' responsabbiltà għal tali cirkostanzi. Li trid tezamina din il-Qorti hu jekk l-attività tal-konvenut hix qed tirreka d-dannu allegat mill-atturi.

Illi t-talba prinċipali attrici fil-konfront tal-konvenut Cassar hija li l-istess konvenut bl-eżercizzju ta' l-industrija tiegħu qiegħed jirreka danni kbar u ingenti lill-atturi, liema danni jikkonsistu wkoll, “inter alia”, fid-deprezzament fil-valur tal-fond proprjeta' ta' l-istess atturi.

Illi din il-Qorti tibda biex tiddikjara illi fir-rigward tad-deprezzament fil-valur tal-fond ta' l-atturi ma ngabet l-ebda prova da parti tagħhom u għaldaqstant tqis li din it-talba mhix gustifikata.

Illi fir-rigward tad-danni l-oħra reklamati, din il-Qorti wkoll thoss li hemm skarsezza ta' provi da parti ta' l-atturi. Skond l-istess atturi d-danni għandhom jigu likwidati *arbitrio boni viri* sabiex jirriflettu bis-serjeta' dawn is-snin kollha li fihom l-atturi kellhom jimpenjaw ruħhom bis-shih fi proceduri gudizzjarji biex iharsu lilhom infużom, minflok impenjaw ruħhom biex jaqilghu l-flus u jiggeraw il-profitti għall-familja.¹⁴ Illi din il-Qorti ma taqbilx ma' din is-sottomissjoni ta' l-atturi. Illi anke kieku stess dak li qegħdin jirreklamaw l-atturi kien gustifikat, kif hu ben risaput, il-Qrati tagħna m'għandhomx il-fakulta' li jillikwidaw danni morali stante li dawn jistgħu jingħataw biss f'certi kazijiet bħal thassir ta' għerusija u bħala rimedju f'kawzi kostituzzjonali.

¹³ Affidavit attrici a fol. 99.

¹⁴ Sottomissjoni ta' l-atturi a fol. 742'

Illi l-atturi talbu lil din il-Qorti taghti dawk l-ordnijiet u provvedimenti l-oħra kollha opportuni ntizi sabiex jigu protetti u salvagwardjati d-drittijiet ta' l-atturi. Illi b'din it-talba din il-Qorti tifhem illi l-atturi qeghdin jitolbu lill-Qorti sabiex tiehu dawk il-mizuri necessarji fil-konfront tal-konvenut Cassar jekk jirrizultala li l-attivit`a tieghu qieghdha tkun ta' inkonvenjent ghalihom. Illi biex isir dan irid l-ewwel jigi stabbilit in-natura u l-entita` ta' l-inkonvenjent li l-atturi qeghdin jilmentaw minnu.¹⁵

Illi fil-mori tal-kawza l-atturi talbu li l-Qorti taghmel access fil-post in kwistjoni, liema talba giet milqugħa u fil-fatt sar access fl-20 ta' Mejju, 2009 fejn din il-Qorti hadet konjizzjoni tal-fond ta' l-attrici u dak tal-konvenut u wkoll ta' l-apparat/magni li hemm fil-garaxx tal-konvenut.¹⁶ Illi da parti tieghu i-konvenut esebixxa zewg rapporti biex jissostanzja l-eccezzjoni tieghu li t-talbiet attrici huma nfondati fil-fatt u fid-dritt.

Illi l-Qrati tagħna kellhom l-opportunita` diversi drabi jippronunzjaw rwiehhom fuq kazijiet ta' buon vicinat bejn girien. Per eżempju, fis-sentenza tagħha “**John Testa vs. Anthony Bruno et noe**”¹⁷ l-Onorabbli Qorti ta' l-Appell (Sede Kummercjali) qalet hekk :

“F’dan ir-rigward il-Qorti tosserva li hu principju rikonoxxut kemm-il darba fil-gurisprudenza lokali illi l-molestja għandha tigi sopportata mill-vicin meta ma tkunx gravi u ma tkunx gravi jekk ma teccedix il-limiti tat-tolleranza.”

Fil-fehma tal-Qorti, il-hsejjes emessi mill-fond tal-konvenut, kif analizzati mill-espert Inġinier Albert

¹⁵ Din mhiex kawza ta' natura kostituzzjonali kontra l-istat. (Ara nota ta' sottomissjonijiet a fol. 741). Apparti li jistghu jissemmew sentenzi tal-Qorti Ewropeja bhala Fadayeva vs Russia 55723/00 u Fagerskiold v Sweden 37664/04, il-ligi ordinarja nostrana ilha li hasbet biex tiprotegi d-dritt li wiehed ighix hajja trankwilla u għal bon vicinat (ara sentenza "Bugeja -Washington, App. Civili ta' l-5 ta' Mejju, 1897).

¹⁶ Ara fol. 730 u n-notamenti li saru mill-Qorti fuq l-pjanta ezibita a fol. 251 tal-process.

¹⁷ 30 ta' Mejju, 1988, Vol. LXII, P. II, p. 560.

Sacco, anke fil-presenza tal-Perit Joseph Magro inkarigat mill-atturi,¹⁸ u mill-esperti teknici William Cassar Torreggiani u Albert Fenech - liema analizi l-Qorti ma ssib ebda raguni biex tiskarta - ma humiex tali illi jikkostitwixxu nkonvenjent jew molestja gravi li qed jippretendu l-atturi. Dawn kollha skond l-attrici minkejja l-kwalifiki taghhom naqsu li jaraw affarijiet daqstant evidenti. L-esperti u l-periti (anke dawk nominati mill-Qorti¹⁹) wara li sspezzjonaw il-post, kollha qablu li ma kien hemm ebda hoss, vibrazzjoni jew fastidju tali li kien qed jirreka molestja ta' natura gravi kif prevvist mill-gurisprudenza lanqas meta l-magni gew imhaddma kollha f'daqqa.²⁰

Fis-sentenza **“Pio Bezzina vs. Giacomo Galea”**²¹ il-Qorti qalet:

“Jista’ liberament jinghad li l-gurisprudenza taghna hija, f’din il-materja, f’dan is-sens; jigifieri li d-dritt tal-proprjetarju li juza u jiddisponi mill-haga proprja ghandu jigi kontemperat ma’ dak tal-komproprjetarji vicini; u kwindi, jekk il-molestja prodotta bl-ezercizju ta’ stabbiliment industrijali mhix gravi, jigifieri ma teccedix dak il-limiti ta’ tolleranza li jikkostitwixxi l-vera mizura ta’ l-obbligi tal-bon vicinat, ghandha tigi sofferta mill-vicin; imma jekk l-inkomodu jkun gravi, eccessiv u insopportabbli, jew ahjar mhux facilment tollerabbli, allora l-vicin jista’ jezigi li jispicca, anke jekk ikun gej minn stabbiliment licenzjat; ghaliex il-licenzja ma tippregudikax id-dritt tat-terzi. U biex wiehed jiggudika jekk il-molestji prodotti minn stabbiliment industrijali humiex jew le gravi, jigifieri mhux facilment tollerabbli, ghandu jzomm kont tac-cirkostanzi partikulari ...”.

Illi minn dak li setghet turriskontra dina l-Qorti waqt l-access mizimum minnha fl-20 ta’ Mejju, 2009 jidher illi llum

¹⁸ Ara xhieda tal-Perit Joseph Magro a fol. 259.

¹⁹ William Cassar Torreggiani u l-Perit Albert Fenech gew nominati mill-Qorti tal-Magistrati fil-17 ta’ Lulju, 1996 ara fol. 513.

²⁰ Ara xhieda ta’ Albert Sacco a fol. 437 u t-tlett rapporti tieghu li gew ezibiti diversi drabi tul il-process (ez. Fol. 428 et seq, 437 et seq, 401 et seq inter alia.

²¹ Vol. XXXIX, P. I, p. 413.

il-gurnata hafna mill-magni fil-garage tal-konvenut ma jintuzawx u ghalhekk hija tal-fehma illi jekk semmai fil-passat seta' kien hemm xi inkonvenjent da parti ta' l-istess, illum dawn huwa kwazi nezistenti. Pero anke fuq l-inkonvenjent li seta' kien hemm fil-passat dina l-Qorti jidhrilha li l-atturi ma rnexxilhomx jeghlbu l-prova impressqa mill-konvenut Cassar u cioe' illi l-hsejjes emessi mill-makkinarju ma kienux ta' l-entita` li seta' twassal lil dina l-Qorti biex tiehu dawk il-mizuri sabiex tissalvagwardja l-interessi ta' l-atturi.

Illi waqt l-access gie indikat lill-Qorti fejn kien hemm il-magni.²² Gie indikat liema magni kienu jahdmu, liema ma jahdmux u liema huma mkissra.²³ Giet indikata pressa li ma tahdmix, pressa ta' l-idejn u giljottina. Waqt l-access ukoll il-Qorti kkostatat li l-hajt tal-garaxx tal-konvenut imiss l-ewwel ma' hajt ta' garaxx ta' l-atturi u bejnithom hemm tromba li titla 25 pied tul.²⁴ Lanqas ma jirrizulta li kienu qed jintuzaw materjali tossici jew li kien qed isir xoghol fil-bitha billi l-ambjent hu tant zghir li difficilment jista' jinzamm makkinarju hemm jew jista' jsir xi xoghol fiha.

DECIDE

Ghal dawn il-motivi il-Qorti tiddeciedi billi tichad it-talbiet attrici.

Bl-ispejjez kontra l-istess atturi.

< Sentenza Finali >

-----TMIEM-----

²² A fol. 448 tidher il-parti tal-garaxx fejn qabel kienu jithaddmu hafna mill-magni.

²³ William Cassar Torreggiani rrelata li kien hemm magni li ma jahdmux (Ara xhieda a fol. 430 u relazzjoni a fol. 170-176).

²⁴ Ara fol. 276 u ritratti 273. Albert Sacco xehed li bejn il-hajt divizorju ta' Mrs. Livori u fejn hemm il-magni hemm kamra li tissepara.